

Årsplan for Stiftelsen Kaja barnehage

Del 2: Vårt pedagogiske arbeid

2024-2025

Fastsatt av SU: 10.6 2024

Stiftelsen Kaja barnehage

Utveien 23, 1433 Ås

Styrer: Nathalie Wedeld

Tlf: 47 47 67 60

Innhold

Presentasjon av barnehagen	4
Avdelingene	4
Markmus.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.
Klatremus	4
Skogmus	4
Barnehagens styringsdokumenter	5
Årsplanen.....	5
Barnehageloven.....	5
Rammeplanen	5
Satsningsområde og mål for barnehagen	5
Samarbeid og overganger	7
Tilvenning – Når barnet begynner i barnehagen.....	7
Overganger innad i barnehagen.....	8
Samarbeid mellom barnehage og hjem	8
Overgang mellom barnehage og skole og SFO.....	8
Samarbeid med andre instanser	9
Barnehager i Ås kommune	9
PPS.....	9
Barnevern	9
Helsestasjon	9
Ressursteam	10
Tilrettelegging av det allmennpedagogiske tilbudet for barn som trenger ekstra støtte.....	10
Kompetanseutvikling	10
Barnehagens verdigrunnlag	11
Barn og barndom.....	11
Demokrati.....	11
Mangfold og gjensidig respekt	12
Likestilling og likeverd	12
Bærekraftig utvikling	12
Livsmestring og helse	13
Et godt psykososialt miljø.....	13
Mobbeloven	14
Barnehagens formål og innhold	14
Omsorg	14
Lek	15

Danning	15
Læring.....	16
Vennskap og fellesskap	17
Kommunikasjon og språk	17
Barns medvirkning.....	17
Planlegging, vurdering og dokumentasjon.....	18
Arbeidsmåter – Progresjon	19
Barnehagens digitale praksis.....	20
Barnehagens fagområder.....	20
Kommunikasjon, språk og tekst	22
Kropp, bevegelse, mat og helse	22
Kunst, kultur og kreativitet.....	23
Natur, miljø og teknologi.....	23
Antall, rom og form	23
Etikk, religion og filosofi	24
Nærmiljø og samfunn.....	24

Presentasjon av barnehagen

Stiftelsen Kaja barnehage er stolte over å kunne kalle seg Ås eldste barnehage. Det er mye historie i veggene. Barnehagen åpnet sine dører for første gang i 1956, og har siden den gang blitt driftet på mange og ulike måter.

Barnehagen ligger sentralt til med kort avstand til både Ås sentrum, Vitenparken og til de mange og fine grøntarealene rundt. Vi har natur og skog i umiddelbar nærhet, og barnehagen har mange faste tursteder som vi benytter oss av ukentlig. Barnehagens uteområde er bestående av mye natur og ulendt terreng. Vi har egen bål plass og mange og varierte lekeapparater som byr på lekeglede og utfordringer tilpasset alle aldre. Uteplassen er inndelt i to soner, et tilhørende de yngste barna og et tilhørende de eldste barna. Vi besøker hverandre og blir kjent på tvers.

Inne i barnehagen er rommene avdelingsvis. Avdeling for store barn har felles inngang og deler på sitt areal. Barnehagen er bestående av mange rom, og vi har inndelt rommene etter tema. Her har vi blant annet aktivitetsrom, språkrom, sonerom, prosjektrum og kjøkken. Dette byr på mange og varierte aktiviteter. Rommene deles også inn i soner, hvor lekesonene skal være innbydende til ulik lek. Blant annet konstruksjonslek og rollelek inngår her.

Avdelingene

Vi har 42 barnehageplasser og er en personalgruppe på 12 ansatte, og mange har vært her i lang tid. Barnehagen har to avdelinger, med faste voksne tilhørende sin gruppe.

Klatremus

Klatremus er avdeling for de eldste barna i barnehagen. Det er 28 plasser med barn i alderen 3-5 år. På avdelingen jobber det 2 pedagogisk ledere og 5 assistenter/ fagarbeidere i løpet av uken. De eldste barna på Klatremus vil også ha fast tid i uken, hvor de har førskolegruppe. Førskolegruppen heter Markmus.

Skogmus

Skogmus er avdeling for de yngste barna i barnehagen, og har 14 plasser med barn i alderen 1-2 år. På denne avdelingen jobber det 2 pedagogisk ledere og 4 fagarbeidere/ assistenter i løpet av uken.

Barnehagens styringsdokumenter

Barnehagen defineres som en lærende institusjon, og er pålagt av myndighetene å jobbe etter internasjonale og nasjonale styringsdokumenter som FNs barnekonvensjon, barnehageloven og rammeplanen for barnehager. Disse styringsdokumentene inneholder retningslinjer som forplikter og legger føringer for det pedagogiske arbeidet i barnehagen.

Årsplanen

Årsplanen er utarbeidet med utgangspunkt i styringsdokumentene. Den er et pedagogisk verktøy for barnehagen og er laget i samarbeid med personalet i Stiftelsen Kaja barnehage. Årsplanen skal gi myndigheter, styret og foresatte innsikt i det pedagogiske arbeidet som utøves i barnehagen. Emnene som årsplanen er fordelt i, viser til barnehagepersonalets praksis innenfor de ulike områdene. Den er et verktøy for kvalitetssikring av det pedagogiske arbeidet i barnehagen, og skal dokumentere barnehagens valg og begrunnelser.

Barnehageloven

Barnehagen utarbeider årsplanen ut fra en fastsatt ramme som samsvarer med kravene til årsplan slik de er beskrevet i barnehageloven og i forskrifter.

Rammeplanen

Rammeplanen er en offentlig vedtatt læreplan som gjelder for alle barnehager i Norge. Denne gir retningslinjer for barnehagens verdigrunnlag, innhold og oppgaver. Rammeplanen er viktig i vårt arbeid for å kunne jobbe med et helhetlig syn på barns utvikling.

Satsningsområde og mål for barnehagen

«Barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling». (Rammeplanen 2017:18)

Årets satsningsområde til barnehagen er språk. Målet for barnehagen er at alle barn skal møte et rikt og variert språkmiljø, med fokus på inkludering og fellesskap. Det å kunne kommunisere er grunnleggende for mennesker, og vil være en viktig faktor for barns livsmestring. Både sosialt, kognitivt og emosjonelt. Stadig leser vi om forskning på barnehagen som institusjon, og det vises til at barnehagen er barns første ledd i et utdanningsløp. De siste årene har Regjeringen hatt økt fokus på tidlig innsats, og barnehagen har vist seg å bli identifisert som en spesielt viktig arena for dette. Barnehagen er bidragsyter for barns utvikling av språklige ferdigheter, da den grunnleggende språkutvikling skjer i barnehagealder. Barns språk handler om å kunne lytte, forstå og skape mening.

Det er en viktig side ved sosial utvikling og mestring. Barnehagen må tilrettelegge for aktiviteter som fremmer språklig inkludering. Språk skapes i aktiviteter og i samspill mellom barna.

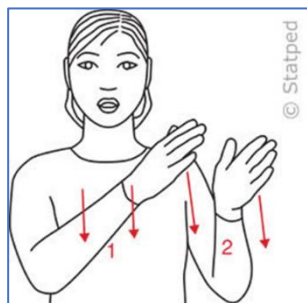
Forskning viser til at støtte i barns språkutvikling kan være med på å skape språklig mangfold, og er en god bidragsyter for å skape en inkluderende praksis i barnehagen. Dette forutsettes av at alle barn og voksne er en del av denne læringen. Språkstøtte kan være grafiske symboler og tegn til tale. Dette omtales som alternativ, supplerende kommunikasjon (ASK). I år satser vi på at flere i personalet i Stiftelsen Kaja barnehage skal delta på ASK-kurs i regi av kommunen. Arbeidet med språk i barnehagen skal, ifølge Kunnskapsdepartementet, være kunnskapsbasert, reflektert, planlagt, begrunnet, organisert, målrettet og helhetlig. Det er derfor viktig for barnehagen, og få økt kompetanse på området, og forankre dette i personalgruppen og i våre arbeidsmetoder. Barnehagen følger et språkårshjul hvor det skapes felles fokus og arbeid med bokstaver, sanger, rim/ régles, munnmotorisk øvelse og tegn til tale. Dette skal sikre et kontinuerlig arbeid med språk, tilpasset de ulike aldersgruppene, gjennom året.

Barnehagen har et samarbeid med Høgskolen i Østfold, om regional ordning for kompetanseutvikling i barnehagen. Her vil vi i barnehageåret ha et samarbeidende utviklingsprosjekt, hvor vi har valgt å ha barnehagens satsningsområde som fordypning. Slik kan barnehagen stadig utvikle ny kunnskap, som vil styrke kvaliteten i arbeidet. God kunnskap om barns språkutvikling og uttrykksformer er viktig i dette arbeidet. Et reflektert blikk på den pedagogiske praksisen vil bidra til å øke bevissthet hos personalet i sitt arbeid med språkstimulering. Dermed vil det være nødvendig å ha refleksjonsprosesser, selvstendig og i grupper, gjennom året. Slik vil vi alltid evaluere og vurdere vårt arbeid underveis i læringsprosessen, og stadig jobbe for å utvikle og forbedre vår praksis.

Språkarbeid er en gjennomgående del av barnehagens hverdag, og skal være synlig i alle situasjoner gjennom barnehagedagen. Personalet i Kaja barnehage vil støtte barns språkutvikling i samlingsstund, i garderobesituasjoner, ved bleieskift og stell, under måltid, på tur og i lek og tilrettelagte aktiviteter sammen med barna. Barnehagen jobber med å fornye det fysiske miljøet i barnehagen, for å skape en inkluderende praksis og et rikt språkmiljø. Språkkrommet blir et fokusområde i dette arbeidet, da det henger sammen med satsningsområdet vårt. Rommet skal by på varierte leke- og læringsmuligheter som en god inngang til arbeid med språk. Her tilbys barna spill, bøker, puslespill, lek med dyr og munnmotoriske aktiviteter. Språkgrupper arrangeres også inne på dette rommet.

Et godt språkmiljø i Stiftelsen Kaja barnehage kjennetegnes slik:

- Det er tilgang til varierte leker og pedagogisk materiell.
- Personalet bruker ASK som arbeidsmetode.
- Personalet følger språkårshjul for barnehagen med felles fokus i barnegruppene: Bokstaver, rim/ régles, sanger og munnmotorikk.
- Det tilrettelegges for gode samtaler med barn, og mellom barn.
- Det arrangeres språkgrupper.

Samarbeid og overganger

Samarbeid i barnehagen er viktig, når vi alltid skal sørge for at barnas beste er ivaretatt. Vi har mange ulike samarbeidsformer og instanser, for å ivareta godt samarbeid og for å sikre gode overganger for barna i barnehagen.

Tilvenning – Når barnet begynner i barnehagen

«Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Når barnet begynner i barnehagen, skal personalet sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære». (Rammeplanen 2017:33)

I stiftelsen Kaja barnehage er vi opptatt av å skape kontakt mellom barnehage og hjem i forkant av oppstart. Vi sender ut informasjonsskriv og velkomstbrev, slik at foreldrene får et innblikk i deres første tid i barnehagen sammen med oss. På våren før nytt barnehageår, arrangerer barnehagen besøksdag for nye barn og foreldre. Datoer og tidspunkt skal annonseres både på barnehagens hjemmeside og på Facebook, og nye foreldre som har fått tilbud om barnehageplass får tilsendt innbydelse via e-post. For løpende opptak, er foreldre velkommen til å ta kontakt med barnehagen for å avtale besøk utenom. Vi er fleksible og vil gjerne vise fram vår barnehage.

Vi praktiserer tilvenning over tre dager, og lengre ved behov. Foreldrene deltar alle dager, slik at barnet opplever trygghet gjennom sin tilvenning og vi får anledning til å bli godt kjent med barn og foreldre. Vi vurderer og planlegger underveis i tilvenningen i samarbeid med foreldrene. I tilvenningsperioden får nye barn en av personalet som den som deltar i tilvenningen med tett oppfølging i en periode framover. I løpet av den første tiden i barnehagen vil barnehagen gjennomføre en oppstartsamtale hvor vi kan utveksle nødvendig informasjon.

Tilvenning skal oppleves som en fin tid hvor barn, foreldre og personal blir kjent. I tiden etter tilvenning, er det viktig for oss å fortelle foreldre om barnas hverdag og hvordan de opplever den nye tilværelsen. I oppstartstiden vil nye foreldre motta bilder og korte meldinger hvor personalet gir oppdateringer om hvordan det går med barnet.

Trygge foreldre = trygge barn

Overganger innad i barnehagen

«Personalet skal sørge for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med barna og personalet når de bytter barnegruppe». (Rammeplanen 2017:33)

Vi tilrettelegger årlig for lekegrupper på tvers i god tid i forkant av overgang mellom avdelingene. Som en del av ukeplanen til barnehagen, inneholder denne en fast dag i uken til grupper på tvers av avdelingene. Slik gis barna anledning til å bli kjent med både barn og voksne som de skal være med når avdelingsbytte finner sted, samtidig som barn og voksne blir godt kjent på hele året gjennom barnehageåret. I lekegruppene har vi fokus på lek, fellesskap og vennskap. Voksne igangsetter lek eller følger opp barnas initiativer. På disse dagene spiser vi også lunsj sammen i de nye gruppene. Dette har barnehagen praktisert i lang tid, og opplever som gode forberedelser for barna.

Barnehagen samarbeider daglig med felles frokost på morgenen og på ettermiddagene etter kl.16. Her har vi gode opplevelser med at barna leker på tvers av alder, og skaper lek og samspill utover planlagte lekegrupper. Vi kan også besøke hverandre spontant i løpet av hverdagen og opplever gode møter mellom barna slik. Mantra for barnehagen er «**alle voksne for alle barn**». Dette er viktig for oss gjennom hele barnehagedagene. Alle voksne kan ta imot alle barn og vi skal alle se hverandre i barnehagehverdagen.

Når det planlegges for nytt barnehageår på bakgrunn av søkerlistene, eller ved plutselige endringer som kan komme underveis, vil foreldre dette gjelder alltid kalles inn til samtale i forkant. Dette vil være når det kan bli behov for overgang til ny avdeling i løpet av barnehageåret. Slik kan vi sammen ivareta alles behov og tilrettelegge for en god overgang for de barn dette gjelder, og foreldre gis anledning til samtale og kjennskap til voksne tilhørende barnegruppen.

Samarbeid mellom barnehage og hjem

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling». (Rammeplanen 2017:29)

Som pedagogisk virksomhet og et supplement til hjemmet, er det viktig i jobben vi gjør med barna å ha et felles fokus på barnets beste og et godt samarbeid oss imellom. Vi har flere arenaer hvor vi kan ha samtale med foreldrene om barna og barnehagen:

- Daglig kontakt ved levering og henting.
- Tilbud om to utviklingssamtaler i året. Foreldrene skal delta på minst et. Barnehagen og foreldre kan be om ekstra møter dersom det er behov for det.
- To foreldremøter i året.
- Kidplan som er barnehagens digitale kommunikasjonsverktøy.
- Sosiale sammenkomster i regi av barnehagen, for barn, foreldre og personal.

Overgang mellom barnehage og skole og SFO

«Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning. Barnehagen skal legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen». (Rammeplanen 2017:33-34)

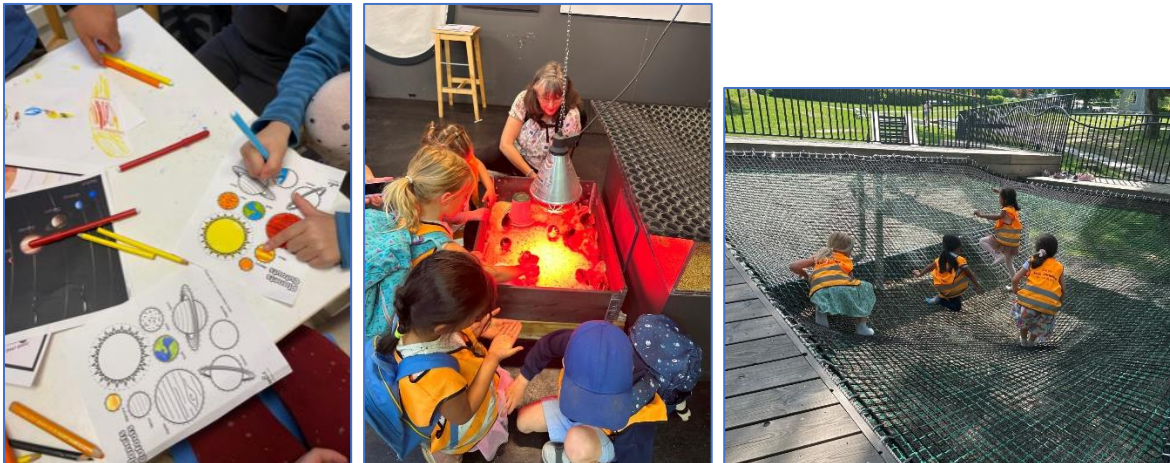
Førskolebarna i barnehagen har jevnlig eget pedagogisk opplegg med skoleforberedende aktiviteter, og et fokus på å skape tilhørighet og fellesskap i gruppen. De har et eget rom i barnehagen som er tiltenkt deres gruppe, hvor det blant annet lages utstillinger og prosjekter. Prosjekter i barnehagen vet vi at skaper fellesskap og det bidrar med god øvelse i sosiale ferdigheter. Sosial kompetanse er et

viktig grunnlag for å trives i skolen. Førskolegruppen drar også på egne turer og skaper felles opplevelser og referanserammer, og slik kan det dannes tilhørighet til gruppen.

Ås kommune har en egen plan for overgang mellom barnehage og skole og SFO

<https://www.as.kommune.no/getfile.php/5225792.2703.mmpsqnlnuwnpws/Plan+for+overganger+barnehage-skole+og+barneskole-ungdomsskole%2C+revidert+2023.pdf>, som skal sikre en sammenheng mellom disse instansene. Denne finnes tilgjengelig på Ås kommune sine nettsider. På våren arrangeres det overgangssamtale med foreldre og barn i barnehagen, hvor familiene kan komme med informasjon de mener kan være viktig at skolen får.

Samarbeid med andre instanser

Barnehagen har flere og ulike samarbeid i kommunen, hvor vi har et felles mål om å handle til barnets beste. Hensikten er tidlig innsats for å gi riktig hjelp til barnets beste.

Barnehager i Ås kommune

Private og kommunale barnehager har nettverksmøter hvor det er ulike temaer som skal gjennomgås. Her er det også anledning for erfarings- og kunnskapsdeling, og vi gis mulighet for samarbeid på tvers av barnehagene. Gjennom kommunen arrangeres det felles plandager, fagdager, kurs og foredrag hvor både kommunale og private barnehager inviteres.

PPT

Pedagogisk psykologisk tjeneste er en faglig ressurs og samarbeidspartner for blant annet barnehager. PPTs ansvarsområder er barns utvikling og læring, og barnehagers kompetanseheving og organisasjonsutvikling. De skal veilede barnehager i arbeid med barn som har behov for spesiell oppfølging. Dette skjer i samarbeid med foreldre/ foresatte. PPT er organisert i tre team: De sakkyndige (PPT), logopeder og pedagogisk innsatsteam (PIT).

Barnevern

I barnehagen er vi tett på barn og familier. Den ansatte i barnehagen har i oppgave å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Alle som jobber i barnehage, er pålagt opplysningsplikt uten hinder av taushetsplikten ved mistanke om omsorgssvikt. Jamfør barnehageloven §22. Barnevernet gir råd, veiledning, praktisk hjelp eller avlastning.

Helsestasjon

Helsestasjonen gir råd og veiledning knyttet til blant annet barnets utvikling, og familieveiledning. De driver forebyggende og helsefremmende arbeid.

Ressursteam

Dette er et tilbud til barnehagene og foresatte om drøfting av eventuelle tiltak for barn som har behov for tilrettelegging i hverdagen.

Tilrettelegging av det allmennpedagogiske tilbudet for barn som trenger ekstra støtte «Barnehagen skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger. Også når noen barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder». (Rammeplanen 2017:40)

En viktig side ved personalets arbeid i barnehagen handler om observasjon. Dette gjøres kontinuerlig, slik kan vi sette inn tiltak i samarbeid med foreldrene der det er nødvendig. Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte, tidlig får den sosiale, pedagogiske og/ eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud. Dette sikres i avdelingene ved tilrettelegging for mindre grupper, hvor det observeres tettere ved en bekymring eller behov for å undersøke nærmere. Dersom et barn har individuell opplæringsplan (IOP), følges disse tiltakene opp av pedagogisk leder på avdelingen, i samråd med styrer og andre instanser.

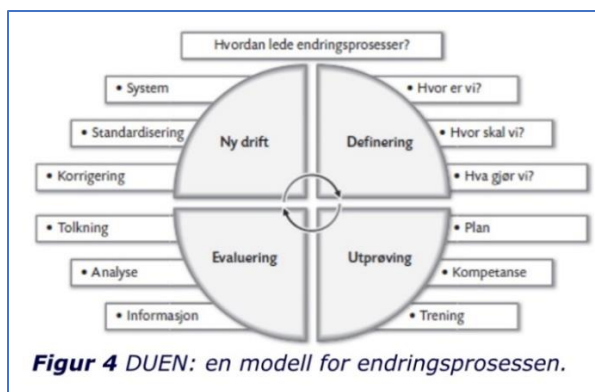
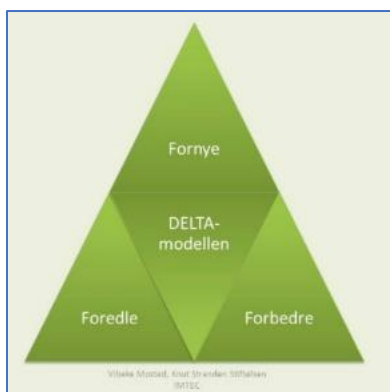
Barnehagen skal ha et fokus på inkluderingsarbeid i barnehagen, og vil også i dette barnehageåret jobbe med utviklingsprosjekt omkring temaet. Det vil også synes i vårt arbeid med satsningsområdet og i arbeid med utforming av barnehagens fysiske miljø. Inkludering skal være en del av barnehagens daglige praksis. Vi har for eksempel periodens tegn, vi bruker bilder som språkforsterkere, dagtavle og språkbilder med alle barn. Slik vil også barn lære seg ulike kommunikasjonsformer, som er en viktig del av inkluderingsarbeidet og i tilrettelegging av det allmennpedagogiske tilbudet.

Kompetanseutvikling

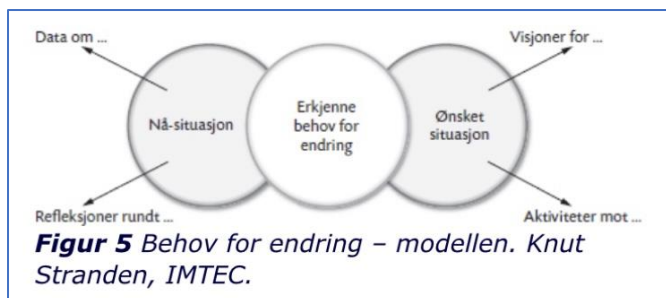
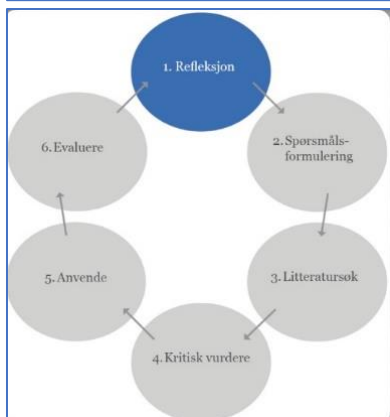
«Barnehagen skal være en lærende organisasjon, og det pedagogiske arbeidet skal være begrunnet i Barnehageloven og Rammeplanen». (Rammeplanen 2017:37)

Det er viktig å utvikle den pedagogiske kvaliteten i barnehagen, og alltid etterstrebe å være det beste stedet for barn å være. Kompetanseutvikling arrangeres både i samarbeid med kommunen og internt i barnehagen. Barnehagemyndigheten arrangerer kurs- og planleggingsdager for alle barnehageansatte. Stiftelsen Kaja barnehage er opptatt av å holde seg oppdatert på utvikling av kompetanse og barnehagekunnskap. Vi har derfor faglig innhold i våre møter i barnehagen. Vi arbeider med refleksjonsprosesser gjennom arbeid med caser, fagartikler og utdrag fra fagbøker, forskning og praksishistorier fra egen praksis. Vi bruker ulike pedagogiske modeller for å skape refleksjon over egen praksis. Vi har avdelingsmøter og ledermøter månedlig, månedlige personalmøter og 5 planleggingsdager i året, hvor vi tilrettelegger for kompetanseutvikling på ulike områder.

Barnehagen har et samarbeid med Høgskolen i Østfold om regional ordning for kompetanseutvikling i barnehager, og vil dette barnehageåret ha et utviklingsprosjekt. Her vil det være en rød tråd mellom satsningsområdet vårt og utviklingsprosjektet. Gjennom dette samarbeidet vil barnehagen få oppfølging i form av veiledning av fagpersoner som vil delta i barnehagen ved behov på ulike måter. Slik som ved observasjon, veiledning i gruppe eller av hele personalet, deltakelse i personalmøter og avdelingsmøter osv. Temaet i prosjektet er barnehagens satsningsområde, språk, med fordypning i inkludering og tilhørighet.

Figur 4 DUEN: en modell for endringsprosessen.

Figur 5 Behov for endring – modellen. Knut Stranden, IMTEC.

Barnehagens verdigrunnlag

«Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid». (KD 2017:7)

Vi jobber med kunnskaper om den voksnes rolle i barnehagen for å være gode rollemodeller, og veilede barna i form av ord, væremåte og handlinger. Vår tilnærming til dette er ved å definere og etterleve kjennetegn på barn og voksne i de ulike områdene vi jobber med i barnehagehverdagen.

Barn og barndom

«Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Å bidra til at alle barn som går i barnehage, får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt». (Rammeplanen 2017:8)

I Stiftelsen Kaja barnehage skal barna tilbys et godt sted å være med omsorgsfulle voksne. Hverdagen skal inneholde varierte aktivitetstilbud som ivaretar et mangfold av interesser, ønsker og behov. Det skal være et synlig og tilstedeværende personale, og sammen skal vi skape minner som barna vil formes av og som setter spor. Barna skal oppleve å være en del av et fellesskap som byr på glede, humor og mestring. Avdelingene er inndelt med ulike rom og lekesoner som er temabaserte, slik vil alle barn kunne velge ut ifra deres alder, forutsetninger og behov.

Demokrati

«Gjennom å delta i barnehagens fellesskap skal barna få mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av. Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta». (Rammeplanen 2017:8)

I vår barnehage skal alle barna oppleve at deres ytringer skal møtes med åpenhet og respekt. De skal få hjelp til å se muligheter og løsninger. Vi lærer av motstand, forstyrrelser og avbrytelser. I et fellesskap lærer vi å ta initiativ og motta andres initiativer. Vi lager plass til alle i dette fellesskapet.

Mangfold og gjensidig respekt

«Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på». (Rammeplanen 2017:9)

Personalet i barnehagen skal være forbilder i å møte hverandre og nye med nysgjerrighet og åpenhet. Vi skal lære bort at det er en styrke at vi er forskjellige og fremme holdninger om at du er unik akkurat som du er. Barna skal gis muligheter til å møte ulike religioner og kulturer. Dette gjør vi blant annet ved at barnehagen markerer ulike høytider og merkedager som FN og samefolkets dag. Det er viktig å huske på det hverdagslige også, slik som i lekemateriell hvor barnehagen har dukker med ulik etnisitet tilgjengelig, utkledning, bøker, flagg, mat osv. Mangfold handler om å møte andre som de er.

Likestilling og likeverd

«Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn». (Rammeplanen 2017:10)

Alle barn skal få være seg selv fullt og helt gjennom god tilknytning til de andre barna og voksne. Barna skal oppleve seg som betydningsfulle for fellesskapet. Vi jobber for å ha et bevisst forhold til hva dette innebærer og hvordan vi i praksis møter barna. Vi tilrettelegger for at alle barn skal gis like muligheter og utfordringer, og motvirker diskriminering i barnehagen. De voksne må ha gode refleksjonsprosesser og bevisstgjøring omkring temaet, slik at alle barn møtes på gode måter for den de er. Det er viktig å tre fram som gode rollemodeller og snakke opp og fram ulikheter, by på en selv og være den en er. Vi må ha bevissthet omkring vår væremåte og hvordan vi ordlegger oss, for barna speiler oss.

Bærekraftig utvikling

«Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen». (Rammeplanen 2017:10)

I barnehagen skal de voksne bidra til at barna utvikler miljøbevissthet, glede av å være ute og å ta vare på naturen. Vi tilrettelegger for at barna skal få utforske naturen gjennom lek, undring,

utforsking og på en slik måte lære om den. Vi har faste turdager i uken, hvor vi blant annet skaper gode samtaler om natur og naturvern med barna. Barna får ta del i såing og planting og de deltar under måltidet med ansvar for kjøkkenet og matlaging ukentlig. Slik lærer de også om ulike matprodukter og veien fra mat til måltid. Vi har søkelys på gjenbruk ved at barnehagen tar imot og handler inn brukt lekemateriell, vi reparerer og bruker om igjen. Vi tar inn gjenbruksmateriell til lek og forming. Vi reduserer matsvinn, samler inn gjenglemt tøy som kan gis videre til andre som trenger det og vi kan arrangere dager hvor vi plukker søppel i nærmiljøet vårt.

Livsmestring og helse

«Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelses og mobbing». (Rammeplanen 2017:11)

Barnehagen skal oppleves som et trygt og godt sted å være for store og små. Barna skal oppleve at de kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. De skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser. I barnehagen er sosial kompetanse og inkluderende fellesskap vårt satsningsområde, og vi jobber med periodeplaner som tar for seg ulike temaer som også vil ha en rød tråd til livsmestring og helse.

Et godt psykososialt miljø

«Barns fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. (...) Barna skal ha mulighet til ro, hvile og avslapping i løpet av barnehagedagen. (...) Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner». (Rammeplanen 2017:11)

For å ivareta barnas psykiske og fysiske helse jobber barnehagen slik:

- Vi følger handlingsplan for et godt psykososialt miljø i barnehagen (Ås kommune).
- Barna tilbys yoga/ mindfulness.
- Det tilrettelegges for hvilestund daglig.
- Lekegrupper.
- Turgrupper.
- Aldersgrupper med tilnærming til lek, fellesskap og vennskap.
- Utelek og gode opplevelser i naturen.
- Barnesamtaler.
- Observasjon og vurdering av lek.
- Felles positive opplevelser: tradisjoner i barnehagen, Periodeplaner med felles tema for alle avdelinger.

- Prosjektarbeid i samarbeid med Høgskolen i Østfold, hvor tema er språk og språkarbeid i barnehagen med fordypning i inkludering og tilhørighet.
- Eget område i periodeplanen hvor barn og voksne hver periode skal ha felles fokus på å bidra til et godt miljø i barnehagen – ulikt fokus og forskjellige oppgaver for hver periode.
- Skape inkluderende lekemiljøer med økt fokus på det fysiske miljøet og rommenes innredning gjennom temarom tilpasset de ulike aldersgruppene.
- Støttende og veiledende voksne i barnas utprøving i samspill, fellesskap og vennskap.
- Barna deltar i felles matlaging på kjøkkenet

Mobbeloven

1.januar 2021 fikk barnehageloven et nytt kapittel gjeldende for barnehager, kapittel 8 «Psykososialt barnehagemiljø». Dette skal sikre at alle barn får en trygg og god barnehagehverdag. Stiftelsen Kaja barnehage vil fortsette sitt arbeid med å implementere lovverket slik at dette er kjent for både ansatte og foreldre. Dette må ses i sammenheng med handlingsplan for et godt psykososialt miljø i barnehagen. Ulike arenaer vil brukes til å jobbe med dette, slik som i periodeplanene, foreldremøter, valg av arbeidsinnhold og aktiviteter i mindre grupper, personalmøter osv. Implementeringsarbeidet vil også være en del av prosjektarbeidet for 2024-2025 i samarbeid med Høgskolen i Østfold. Hos oss er inkludering og tilhørighet viktige begreper i dette arbeidet, og det er dette vi beveger oss mot i prosjektarbeidet.

Barnehagens formål og innhold

Omsorg

«I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for. Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring». (Rammeplanen 2017:19)

Personalet skal sørge for:

- Å dekke barnas grunnleggende behov for fysisk omsorg, ro og hvile.
- Å møte barn med åpenhet, varme og interesse i sin væremåte.
- Å støtte og oppmuntre barn til å vise omsorg ovenfor hverandre ved å veilede og være forbilder.

Lek

«Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes». (Rammeplanen 2017:20)

Personalet skal sørge for:

- Aktivt arbeid med barnehagens satsningsområde for nytt barnehageår og skape inkluderende lekemiljøer. Personalet skal gjennom prosjektarbeid utvikle sin kompetanse på lek, voksenrollen og det fysiske miljøet.
- Å skape gode lekemiljøer med bevissthet omkring det fysiske miljøets rolle for dette.
- Å være tilstedeværende voksne gjennom deltakelse, observasjon eller veiledning. Slik tilegner vi oss kunnskaper om barnas lek.
- Å delta i barnas lek og bidra til utvikling av lek og leketemaer.
- Å skape inkluderende miljø og lek med rom for at alle kan bli med i leken.
- Veiledning av barna i deres samspillsmønstre.

Danning

«Barnehagen skal fremme samhold og solidaritet samtidig som individuelle uttrykk og handlinger skal verdsettes og følges opp». (Rammeplanen 2017:21)

Personalet skal sørge for:

- Aktivt arbeid med utvikling av sosiale ferdigheter, da dynamikken i gruppen vil gjenspeiles i hvordan barn er mot og med hverandre.
- Læring om hvordan å fungere i en gruppe ved å være en del av et fellesskap.
- Å være deltakende voksne som er gode på å sette ord på handlinger og følelser, slik at barna vil erverve kunnskaper om dette og få en forståelse for hva som oppleves som greit og ikke.
- Å ha grunnleggende tanker om at det skal være rom for hver enkelt i sitt arbeid med barn og mennesker.
- Å skape arenaer for samtaler med barn og igangsette refleksjonsprosesser.

Læring

«Barna skal oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre». (Rammeplanen 2017:22)

Personalet skal sørge for:

- Å ha et økt fokus på det fysiske miljøet gjennom observasjon og kompetanseheving, slik at en kan vurdere og endre praksis underveis. Praksisendringene kan være i hvordan de ulike lekerommene innredes med tanke om at dette vil påvirke barnas lek, og ulike tilnærminger i leken fra de voksne, på bakgrunn av erfaringer og kunnskaper om voksenrollens påvirkning.
- Å sikre at rommene tilbyr ulike læringsmuligheter for alle barn. Rammeplanens fagområder vil beskrive hvordan barn kan lære ulikt i de forskjellige rommene. Se kapittel «Fagområder».
- Å skape temarom og følge barnas initiativer og responser.
- Å arbeide med innhold og arbeidsmåter i periodeplanene, som vil ta for seg varierte temaer i løpet av barnehageåret. Dette vil tilrettelegge og tilpasses på bakgrunn av barnas alder, modning, forutsetninger og behov. Dermed vil avdelingene ha felles tema, men ulike tilnæringsmåter til disse.
- Mulighet for fordypning i barns lek og temaarbeid.

Det er mange og gode læringsmuligheter som personalet skal planlegge, evaluere og dokumentere underveis. Det er viktig å ta med hverdagen og de hverdagslige aktivitetene også. Slik som måltidet, garderobesituasjonene og stell. Læring skjer når barna opplever mulighet for mestring. Erfaringene vil skape læringsprosesser, og det er her det er viktig at personalet er tett på i alle situasjoner i barnas

barnehagehverdag og støtter og bidrar i prosessen. Voksne må være bevisste på læringsmulighetene. Læring er også å være hjelp og støtte for hverandre. Førskolebarna i Stiftelsen Kaja barnehagen får i sitt siste år i barnehagen opptre som faddere for de yngre gruppene. Her deltar de i de hverdagslige aktivitetene og får kjenne på mestring ved at de er nyttige og verdifulle for andre.

Vennskap og fellesskap

«I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i et positivt samspill med barn og voksne». (Rammeplanen 2017:23)

Personalet skal sørge for:

- At det arrangeres felles aktiviteter og skapes samlingspunkter i barnehagen.
- At periodeplanene skaper felles fokus og felles arbeid.
- Å gi barna felles referanserammer som de kan ta med i sin videre lek.
- Tilrettelegging for temarom og lek på tvers, slik at nye vennskap kan blomstre i felles interesser og aktiviteter.
- Ivaretagelse av vennskap i barnehagen. Lage rom for barnas egne valg av lekemateriell og lekevenner.

Kommunikasjon og språk

«Alle barn skal få god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen, og alle barn skal få delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og en helhetlig språkutvikling». (Rammeplanen 2017:23)

Personalet skal sørge for:

- Å være støttende voksne som deltar og sørger for utvikling i den daglige dialogen med barna.
- Å være behjelpelige med å tolke og forstå barna.
- Å være gode rollemodeller i å bruke språklige verktøy som mimikk, kroppsspråk, konkrete, musikk, bøker, digitale verktøy og tegn til tale for å skape kommunikasjon og forståelse i samspillet mellom og med barna.
- Å lage arenaer for språklig samspill og aktiviteter.
- Å benytte språkrommet ukentlig for språkgrupper.
- Å ha fokus på tegn til tale med alle barn i barnehagen.
- Å aktivt bruke bildestøtte sammen med alle barn.

Barns medvirkning

«Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet». (Rammeplanen 2017:27)

Vi er opptatt av at barna opplever at de lyttes til og at deres meninger er av betydning. Vi tilrettelegger for medvirkning som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov. Vi erfarer at det er viktig å være observante voksne som følger opp ulike uttrykk og behov. Medvirkning handler om barnas valgmuligheter og om deres påvirkning av barnehagens virke. Hos oss er vi bevisste barnas mange og ulike uttrykksformer, både kroppslig, non-verbalt og verbalt. Vi skaper dialoger med barna hvor vi tar oss god tid og lytter til det barna forsøker å ytre av meninger og behov.

Vi er åpne for å ta imot barnas innspill og de skal ha mulighet til å medvirke i barnehagens planer og innhold. Slik som at året i barnehagen er delt opp etter temaer som er valgt ut av personalet, vil barna kunne være med på å forme prosjektenes innhold videre. Vi skaper rom for fleksibilitet i hverdagen, slik at barna opplever at deres ønsker og behov blir ivaretatt. Noen ganger kan vi flytte på måltidstidspunkt eller spisested, fordi vi observerer at barna er i en god lek, vi kan ta med lekemateriell ut fordi barna har et ønske om å fortsette sin lek ute, barna tar valg om tursted på turdager, og noen ganger ser vi behov for en hvil midt i en planlagt aktivitet. Voksne må være lydhøre og observante, og se muligheter for barna i deres hverdag til å påvirke.

Planlegging, vurdering og dokumentasjon

«Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes». (Rammeplanen 2017:37)

Barnehagen må planlegge og lage pedagogiske planer for å sette seg mål og nå de. Dette skaper grunnlag for å tenke og handle langsiktig og systematisk. Planleggingen skal sikre kontinuitet med pedagogisk arbeid og progresjon i barnas utvikling. Planlegging synliggjør barnehagens arbeid med Rammeplanen og skal bidra til utvikling av virksomheten. Planlegging er nødvendig for å ha en plan over hensiktsmessig bruk av barnehagens ressurser – menneskelig og materielt. Vi sørger for at planene gir rom for spontanitet og barns medvirkning, da dette er en viktig del av arbeidet i barnehagen. Planene baserer seg på personalets kunnskaper om barns trivsel og allsidige utvikling. Dette opparbeides ved blant annet observasjon, dokumentasjon, refleksjon, systematisk vurdering og samtaler med barn og foreldre. I barnehagen har vi planer som Årsplanen, periodeplaner, didaktiske planer for tradisjoner osv.

Vi skal jevnlig vurdere vårt pedagogiske arbeid, for å sikre framgang og måloppnåelse, og for at alle barn skal få tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. Vurdering handler om beskrivelse, analyse og fortolking. Vi gjennomfører refleksjonsprosesser i vårt arbeid, som hele personalgruppen

tar del i. Dette gjøres gjennom all møtevirksomhet barnehagen gjennomfører. Det er viktig å sette ord på og reflektere over tradisjoner, aktiviteter, kompetanse og taus kunnskap for å skape kvalitetsutvikling i barnehagen. Vi har ulike måter å vurdere kvalitet i vår barnehage på. Vi gjennomfører brukerundersøkelse og foreldreundersøkelse årlig, barnesamtaler og utviklingssamtaler, vi kartlegger og observerer. Slik blir vi kjent med og kan jobbe videre med barnehagens styrker og forbedringsområder, og heve kvaliteten i barnehagen.

Dokumentasjon handler om å synliggjøre hvordan personalet arbeider, for å oppfylle kravene i barnehageloven og rammeplanen. Det handler også om ivaretagelse av enkeltbarn og barnegruppen, slik at de gis det tilbudet de har krav på. Personalet må ha et etisk perspektiv ved dokumentasjon av barnegruppen og enkeltbarn. Eksempel barn som ikke vil bli tatt bilde av, skal heller ikke bli tatt bilde av. Vi dokumenterer for å få kunnskaper om hva barn lærer, opplever og gjør i barnehagen. Synlig dokumentasjon vil åpne for kritisk og reflekterende praksis over barnehagens innhold og oppgaver.

Arbeidsmåter – Progresjon

«Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang».
(Rammeplanen 2017:44)

Gjennom Årsplanen og didaktiske planer, planlegger barnehagen for ulike opplevelser i løpet av barnas tid i barnehagen. Slik får barna erfaringer som igjen skaper læring og utvikling. Pedagogene i barnehagen lager planer for innhold av aktiviteter og arbeidsmåter, som skal sikre progresjon. Dette blir tilrettelagt med utgangspunkt i kompetanse om barnas utvikling og erfaring på deres forutsetninger og behov. Dette synes i våre periodeplaner, hvor vi har ulike temaer i løpet av året som vi fordyper oss i sammen med barna. Temaene er valgt i samarbeid mellom avdelingene, og på bakgrunn av at de vil treffe flere aldre. Periodeplanene vil også ta for seg ulike utviklingsområder på avdelingene i sosiale-, leke- og kognitive ferdigheter. Foreldre og personal vil gis innblikk i barnas utvikling og progresjon slik.

På avdelingene legger vi til rette for varierte leke- og aktivitetsmuligheter, og sikrer muligheter for læring. Progresjon hos oss legger vi også i det fysiske miljøet. Rommene skal ha et mangfold av aktivitetstilbud til ulike aldre. Vi vet at barn er ulike og er ulik i sin utvikling uavhengig av deres alder. Noen 2 åringer trives med lange eventyr, noen 4 åringer trives med korte. Noen 3 åringer kan klatre i det høye klatrestativet og noen 4 åringer trives best i det lave osv. Vi er opptatt av å innrede rom med utgangspunkt i denne tankegangen, slik at alle barn kan utfordres der de er i sin utvikling og oppleve mestring. Ved at rommene er innredet etter tema, vil noe treffe alle barn i interesser og mestringsopplevelser.

Progresjon handler også om å utvide det vi jobber med. Personalet skal gi barna varierte erfaringer og opplevelser. De skal ha bevissthet omkring valg av materialer, bøker, leker, verktøy og utstyr.

Barnehagens digitale praksis

«Barnehagens digitale praksis skal bidra til lek, kreativitet og læring. Ved bruk av digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet skal dette støtte opp om barns læreprosesser og bidra til å oppfylle rammeplanens føringer for et rikt og allsidig læringsmiljø for alle barn». (Rammeplanen 2017:44)

Vi bruker Ipad og telefon i vår digitale plattform. Dette foregår i samspill med barn og voksne som en læringsarena. Vi bruker dette som kilde for oppslagsverk til å finne ut av barnas interesser og mange spørsmål som dukker opp i deres leke- og opplevelsesverden. Digitale verktøy kan være kilde for læringsspill, musikk, bilder og filmer som representerer ulike temaer. Det er språkstimulerende i form av å lytte og lære om begreper og uttale. Det kan være lek med tall, hukommelsestrening, skape selvstendighetsfølelse og ansvarsfølelse, bilder til refleksjon og undring, og som støtte til temaarbeid og prosjekter i barnehagen. Personalet skal i sitt arbeid med digitale verktøy utøve digital dømmekraft. Vi skal alltid ha en pedagogisk tanke til grunn for vårt valg av digitale verktøy som læringsprosess med barna.

Barnehagens fagområder

«fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagealder, og skal bidra til å fremme trivsel, allsidig utvikling og helse. (...) Barna skal utvikle kunnskaper og ferdigheter innenfor alle fagområder gjennom undring, utforskning og skapende aktiviteter. (Rammeplanen 2017:47)

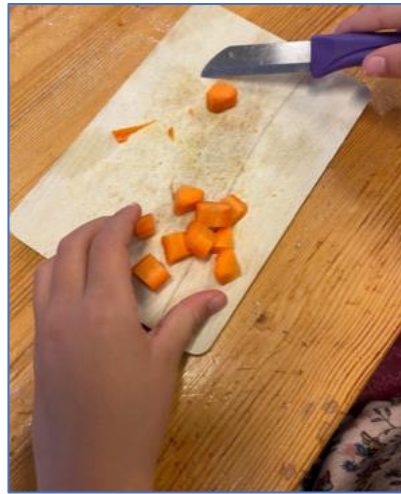
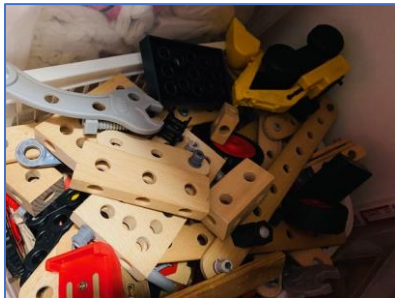
Rammeplanen sier at barnehagen skal se fagområdene i sammenheng, og de skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold. Barnehagehverdagen er kompleks og ofte vil fagområdene gli inn i hverandre i de mange og ulike aktivitetene vi gjør i løpet av en barnehageuke. Vi drar fagområdene inn i periodeplanene ved at året inneholder ulike temaer vi tar for oss i barnegruppene, som naturlig vil ta oss innom flere fagområder i våre valg av innhold og arbeidsmåter. Det fysiske miljøet i vår barnehage er også med på å skape interaksjon med fagområdene ved at de er temabaserte. Rommene er inndelt i aktivitetsrom, kjøkken, språkrom, prosjektrum og sonerom hvor det presenteres flere aktivitetstilbud her. Dette sikrer også en ivaretagelse av barnas interesser og ideer.

Beskrivelse av rom og soner i vår barnehage:

Aktivitetsrommet	<ul style="list-style-type: none"> • Tilbud av ulike aktiviteter med høy og lav intensitet • Utvikling av grovmotoriske ferdigheter • Hvilestund hver dag • Yoga/ Mindfulness • Regelleker
-------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Rollelek • Kube – et rom i rommet • Konstruksjonsmaterialer som store byggeklosser, tepper, puter osv.
Prosjektrommet	<ul style="list-style-type: none"> • Tilbud på ulikt materiale og verktøy • Utvikling av finmotoriske ferdigheter • Gjenbruk • Ulike teknikker og metoder • Inspirerende miljø som innbyr til utforsking og eksperimentering • Kreativitet, fantasi og skaperglede
Språkrommet	<ul style="list-style-type: none"> • Tilbud på bøker som gir barna læring om årstider, dyr og natur, tar for seg ulike temaer osv. • Lesekrok for barn som har behov for ro og egentid • Tilbud på ulike språklige aktiviteter som spill, puslespill og verktøy for munnmotoriske øvelser osv.
Kjøkkenet	<ul style="list-style-type: none"> • Deltakelse i matlaging • Tilbud om sunn og variert kost etter helsedirektoratets retningslinjer • Nye smaksopplevelser • Sansestimulering • Kunnskaper om hygiene, kost og helse
Sonerommet	<ul style="list-style-type: none"> • Byggeinstruksjoner og oppskrifter • Ulikt materiale å konstruere med • Erfaring med størrelse, mengde og former • Tilbud om ulike leker som biler, dyr, tegning, plastelina osv. • Rollelek • Lekekjøkkenet med kjøkkenmaterialer og rekvisita • Utkledningstøy • Utstyr til familielek som baby, seng, vogn osv. • Lekematerialene byttes ut i forbindelse med tema og årstider
Uterommet	<ul style="list-style-type: none"> • To lekeplasser: En for 1-3 år og en for 3-5 år • Naturtomt • Bålplass • Mange og varierte lekeapparater som sandkasse, klatrestativ, dumpe, gyng, sklie og husker • Skogen i umiddelbar nærhet

Kommunikasjon, språk og tekst

«Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer». (Rammeplanen 2017:47)

Personalet i barnehagen jobber med fagområdet slik:

- Barna presenteres for rim, reglér, sang og musikk fra ulike land og tidsepoker.
- Eventyr formidles på ulike måter, som høytlesing, billedbøker, teater, med konkreter osv.
- Barna skal få uttrykke sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter.
- Barna oppmuntres til å bruke språk til å skape relasjoner og delta i lek.
- Utvikle begrepsforståelsen i ulike aktiviteter tilrettelagt av voksne hvor dette er fokus. Slik som ved boklesing, spill, rollelek osv.
- Personalet inviterer til samtaler, de støtter opp om barnas lek og utforsking med språk, inkluderer og synliggjør et mangfold av språk og kultur i barnehagen.
- Personalet bruker dagtavle og bilder til å forsterke språkforståelse.
- Arrangerer språkgrupper ukentlig, som en del av ukeplanen.

Kropp, bevegelse, mat og helse

«Barnehagen skal legge til rette for at alle barn kan oppleve bevegelsesglede, matglede og matkultur, mentalt og sosialt velvære og fysisk og psykisk helse». (Rammeplanen 2017:49)

Personalet i barnehagen jobber med fagområdet slik:

- Tilrettelegger for allsidig og varierte bevegelser inne og ute, hele året.
- Tilegner barn kunnskaper om kropp og helse, i form av samtaler om og deltakelse i matlaging. Hver gruppe har matlaging en dag i uken, som en del av ukeplanen i barnehagen. Barnehagen bruker matoppskrifter og gjennomføringsplaner som er utarbeidet i Helsedirektoratet.
- Skaper varierte lekemiljøer som gir ulike og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanseopplevelser og kroppslig lek ute og inne.
- Lærer barna om retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser ved samtaler og som forbilder.

Kunst, kultur og kreativitet

«Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid». (Rammeplanen 2017:50)

Personalet i barnehagen jobber med fagområdet slik:

- Tilrettelegger for tilgang til variert materiale og verktøy, som støtter opp om deres lekende og estetiske uttrykksformer.
- Er støttende og deltakende i barnas aktiviteter slik at barna støttes i bruk av fantasi, kreativ tenking og skaperglede.
- Tilrettelegger for rollelek med utkledningstøy og rekvisita, hvor personalet presenterer ulike eventyr og fortellinger som gir inspirasjon, og ved egen deltakelse i barnas lek.
- Presenterer barna for barnehagens kultur og tradisjoner, og lar barna delta i prosessen som en del av opplevelsen og læringen.

Natur, miljø og teknologi

«Barnehagen skal legge til rette for at barna kan få et mangfold av naturopplevelser og få oppleve naturen som arena for lek og læring». (Rammeplanen 2017:52)

Personalet i barnehagen jobber med fagområdet slik:

- De skaper gode lekeopplevelser for barna ute og i naturen.
- Lar barna bli kjent med å utforske nye områder.
- Sørger for at barna får førstehåndserfaringer og kunnskaper om naturelementer som sand, stein, kongler, vann osv.
- Lar barna bli kjent med årstider og klima.
- Lar barna få delta i eksperimentering med naturfenomener som snø, is, vann og jord.
- Følger opp barnas nysgjerrighet om plante- og dyreliv i naturen, og lærer om hvordan å ta vare på dem.
- Barna får delta i såing, planting og stell.
- Barna får kjennskap til hvor maten vår kommer fra, gjennom deltakelse i matlaging og fokus på matproduktene vi bruker.
- Lar barna få erfaring med digitale verktøy.

Antall, rom og form

«Fagområdet handler om å oppdage, utforske og skape strukturer og hjelper barna til å forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet». (Rammeplanen 2017:53)

Personalet i barnehagen jobber med fagområdet slik:

- Barna introduseres for ulike former, farger og mønster.
- Barna gis erfaring med størrelser og plasseringer.
- Barna leker med tall og telling.
- Barna gis øvelse i sortering og sammenhenger.
- Personalet legger til rette for lek og lekematerialer som skaper forståelse og læring om antall, rom og form. Slik som perler, duplo, pluss-pluss, lek med biler, tegning og forming, matlaging, rydding, påkledning osv. Det finnes læringsmuligheter i varierte leketyper, i kommunikasjon og i hverdagslige aktiviteter. Personalet er bevisste sin rolle i denne læringen.

Etikk, religion og filosofi

«Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier, normer og holdninger». (Rammeplanen 2017:54)

Personalet i barnehagen jobber med fagområdet slik:

- Personalet setter ord på følelser og behov, og lærer barn om å sette ord på egne følelser og behov samtidig som de lærer om å gjenkjenne andres og ta andres perspektiver.
- Barna deltar i refleksjon over situasjoner og gis verktøy til å løse de.
- Oppmuntrer barn til å være oppmerksomme mot hverandre.
- Barna deltar i sosialt samspill hvor de skal utvikle ferdigheter i sosial kompetanse, og få forståelse for lekekoder og sosiale regler i fellesskapet.
- Barna lærer å sette grenser og respektere andres.
- Lar barna delta i ulike tradisjoner og høytider, og være med på hele prosessen.
- Personalet bruker sanger og eventyr for å la barna bli kjent med etikk, religion og filosofi.

Nærmiljø og samfunn

«Gjennom utforskning, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden». (Rammeplanen 2017:56)

Personalet i barnehagen jobber med fagområdet slik:

- Personalet legger til rette for at barna kan bli bedre kjent med seg selv og de rundt seg, gjennom temaarbeid, prosjekt og felles opplevelser.
- Være nære og anerkjennende voksne som ser barna og lar barna erfare at de er gode som de er.
- Lar barna medvirke i sin hverdag ved å være observante voksne som følger opp barnas initiativer og interesser, og gjennom samtaler.
- Lar barna bli kjent med nærmiljøet gjennom tur og lek i området rundt barnehagen.
- Skaper tilhørighet i gruppen ved felles erfaringer og opplevelser.
- Lar barna bli kjent med den samiske tradisjonen, gjennom å markere denne dagen i barnehagen.

